

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์พื้นที่ที่ชุมชนทั้งหมดมาทำการสรุป อันได้แก่ ลักษณะโครงสร้างทางกายภาพ ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ ลักษณะทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชน รวมไปถึงการสรุปมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมที่ยังคงอยู่ในพื้นที่ชุมชนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน รวมทั้งกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่กับพื้นที่ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชนในการทำกิจกรรม มีองค์ชุมชนเป็นบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนรูปแบบของกิจกรรมให้คงอยู่คู่กับพื้นที่ชุมชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการสืบมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ และรักษาองค์ชุมชนดั้งเดิมให้คงอยู่คู่กับพื้นที่ชุมชนต่อไป

7.1 สรุประบบนิเวศวิทยาของชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู

ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู เป็นชุมชนไทยใหญ่แห่งแรกก่อนการสร้างเมืองแม่ฮ่องสอน ลักษณะและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในพื้นที่ชุมชนนั้น ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ราบระหว่างหุบเขาริมแม่น้ำปาย ซึ่งสอดคล้องและสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนที่ยังคงมีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศวิทยาของชุมชน ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนกับสภาพแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนที่ยังคงเป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดทั้งปี ข้าวเจ้า ถั่วเหลือง งาม กระเทียมเป็นผลผลิตทางการเกษตรหลักของผู้คนในพื้นที่ชุมชน การพึ่งพาอาศัยแหล่งน้ำตามธรรมชาติทั้งจากแม่น้ำปายและน้ำแม่สะงา เพื่อใช้ในการเกษตรกรรม ทำให้แม่น้ำทั้งสองสายนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชน นอกเหนือจากใช้น้ำเพื่อการเกษตรกรรมแล้วยังแม่น้ำทั้งสองสายนี้เป็นแหล่งประมงน้ำจืดของพื้นที่ชุมชนด้วย นอกจากนี้แม่น้ำทั้งสองสายนี้แล้วป่าชุมชนยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน นอกเหนือจากเป็นแหล่งอาหารเพื่อการยังชีพของผู้คนในชุมชนแล้ว ผู้คนในชุมชนยังนำไม้จากป่าชุมชนมาทำการก่อสร้างและซ่อมแซมบ้านเรือน รวมทั้งเหมืองฝายภายในพื้นที่เกษตรกรรมของผู้คนในชุมชนด้วย นอกเหนือจากความสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่ชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมแล้ว ผู้คนในชุมชนยังมีความเชื่อและเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนาและสิ่ง

ศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็นภายในพื้นที่ชุมชน จากความเชื่อเหล่านี้ก่อให้เกิดเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยใหญ่ที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน นอกจากนี้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชนด้วยกันเอง โดยผู้คนในพื้นที่ชุมชนนั้นจะมีความสัมพันธ์กันเสมือนเครือญาติ พระสงฆ์และผู้เฒ่าผู้แก่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชน จากลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความเชื่อในพระพุทธศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชนด้วยกันที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนานนั้น ได้ก่อให้เกิดเป็นลักษณะของชุมชนไทยใหญ่ดั้งเดิมเอาไว้

7.2 สรุปลักษณะชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู

จากการศึกษาถึงระบบนิเวศวิทยาชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูที่ได้ก่อให้เกิดเป็นลักษณะของชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนกับความเชื่อในพระพุทธศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชนด้วยกัน ได้ถ่ายทอดออกมาเป็นลักษณะของชุมชนไทยใหญ่ที่เด่นชัด คือ

7.2.1 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

จากการศึกษาชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู พบว่า ผู้คนในพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่ยังคงเป็นผู้คนไทยใหญ่ที่เกิดและเติบโตอยู่ภายในพื้นที่ชุมชน ผู้คนในชุมชนจึงมีความผูกพันกันเสมือนเครือญาติเดียวกัน มีความเชื่อเพื่อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในพื้นที่ชุมชน ผู้คนในพื้นที่ชุมชนจะยึดมั่นศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ผู้คนในชุมชนจะยึดมั่นในผลของการทำบุญ เมื่อมีงานบุญเกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชนผู้คนจะร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนจะเชื่อมต่อกันตั้งแต่วัยเด็กจะกระทั่งถึงวัยสูงอายุ และมีหลักในการดำรงชีวิตเชื่อมความสัมพันธ์เป็นอย่างดี คือ ความกตัญญูกตเวที ผู้คนในทุกกลุ่มวัยจะยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา คือวัยเด็กจะเชื่อฟังผู้ใหญ่และวัยเด็กจะเชื่อฟังผู้ใหญ่และศึกษาหาความรู้ วัยหนุ่มสาวจะทำงานเลี้ยงดูผู้ที่เคยเลี้ยงตนมา ผู้สูงอายุก็จะเป็นที่ปรึกษาและคอยชี้แนะการดำเนินชีวิตให้กับลูกหลาน ผู้คนในชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูจะยึดมั่นในประโยชน์ส่วนรวม มีความสามัคคีกันภายในชุมชนไม่ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีหยาบสี่สิบสอง และงานที่ไม่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีผู้คนในพื้นที่ชุมชนก็จะช่วยเหลือกัน ซึ่งจะเห็นได้จากธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกัน เช่น เมื่อมีงานศพ “หม่าสา” ในชุมชนทุกคนจะหยุดงาน

ประจำและพากันไปช่วยงาน โดยนำสิ่งของประเภทข้าว หอม กระเทียม พริก เกลือ ฯลฯ ไปสมทบและอยู่ช่วยจนเสร็จงาน อย่างน้อยหลังคาหนึ่งต้องไปให้ได้หนึ่งคน

ผู้คนในชุมชนจะถือว่าชุมชนไทยใหญ่ที่มีอยู่เป็นเหมือนบ้านพี่เมืองน้องกัน ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงนั้น จะถูกเชื่อมความสัมพันธ์ด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมที่สืบทอดต่อกันมา ดังจะเห็นได้จากการที่ต่างหมู่บ้านมีงาน เช่น งานดับไฟเทียน ก็จะไปเข้าร่วมกิจกรรมต่างหมู่บ้านในทุกงาน โดยมีการสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป แต่ต้องไปร่วมงานในทุกชุมชนที่มีการจัดงาน โดยจะสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปแต่ละปีก็ เพราะถือว่าเป็นงานบุญที่สืบทอดต่อกันมา นอกจากนี้ประเพณีที่สำคัญที่ผู้คนในชุมชนที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนานนั้นก็คือ ขอมมา “กันตอ” นอกจากการขอมมาผู้เฒ่าผู้แก่และพระสงฆ์ในพื้นที่ชุมชนแล้ว ผู้คนในชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูยังเดินทางไปขอมมา ผู้เฒ่าผู้แก่และพระสงฆ์ที่บ้านต่อแพ และบ้านเมืองปอนเป็นประจำต่อเนื่องกันทุกปี ปีละ 2 ครั้งคือ หลังขึ้นจากวันสงกรานต์ และหลังวันออกพรรษา ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของผู้คนในชุมชนที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน

7.2.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจภายในพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู พบว่าผู้คนในพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่ ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดทั้งปี จนถือได้ว่าเป็นรายได้หลักของผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน ผลผลิตทางการเกษตรที่ได้จะแบ่งออกเป็น 2 คือ ถ้าเป็นข้าวเจ้าจะเก็บไว้รับประทานเองและนำไปขายบางส่วน นอกเหนือจากการทำเกษตรกรรมแล้ว ผู้คนในชุมชนยังมีการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน โดยอาศัยพืชผลทางการเกษตรที่หมุนเวียนตลอดทั้งปีมาเป็นวัตถุดิบในการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน ซึ่งอาศัยองค์ความรู้ดั้งเดิมที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาภายในครัวเรือน และการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนภายในพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูนั้น ยังคงเป็นการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนแบบดั้งเดิม ที่ให้พลังงานจากธรรมชาติมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ ทั้งการทำถั่วเน่าแผ่น จากพลังงานแสงอาทิตย์ ซึ่งชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูนั้นมีชื่อเสียงในเรื่องการผลิตถั่วเน่าแผ่น เมื่อเข้าไปในพื้นที่ชุมชนจะพบว่ามีการผลิตเกือบทุกหลังคาเรือน การชื้อน้ำมันจากแรงงานคน โคและกระบือ รวมทั้งการทำถั่วถั่วแปบหล่อแปบจ๋อด้วยพินกับทราย จึงทำให้ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูมีชื่อเสียงในการผลิตอุตสาหกรรมในครัวเรือน

7.2.3 ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมชุมชน

จากการศึกษาถึงพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในชุมชนชาวไทยใหญ่บ้านปางหมูที่ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ราบระหว่างหุบเขาริมแม่น้ำปาย เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติความเชื่อในการเลือกที่ตั้งถิ่นฐานของผู้คนชาวไทยใหญ่ที่มีมาตั้งแต่อดีต คือ การเลือกทำเลในการตั้งถิ่นฐานของผู้คน โดยอาศัยลักษณะภูมิประเทศที่มีความเหมาะสมกับการทำเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพ เนื่องจากผู้คนชาวไทยใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีวิถีการดำรงชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรมที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดทั้งปี นอกเหนือจากแม่น้ำปายที่ไหลผ่านบริเวณพื้นที่ชุมชนแล้วยังมีน้ำอีกสายหนึ่งที่ไหลผ่านบริเวณพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนและมาบรรจบกับแม่น้ำปายในบริเวณพื้นที่ชุมชน คือ น้ำแม่สะงา แม่น้ำทั้งสองสายนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำเกษตรกรรมของผู้คนในชุมชนเป็นอย่างมาก จากวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนที่สัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ก่อให้เกิดลักษณะของเรือนพักอาศัยที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนก็เช่นเดียวกัน ได้ถูกกำหนดรูปแบบของตัวเรือนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวไทยใหญ่ที่เป็นสังคมเกษตรกรรม โดยลักษณะตัวเรือนจะยกได้สูง เพื่อใช้บริเวณพื้นที่ด้านล่างเรือนเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ สำหรับเก็บข้าวของเครื่องมือทางการเกษตรกรรม พืชผลทางการเกษตร เป็นที่นั่งเล่น พักผ่อนพูดคุยกันในยามว่าง และยังเป็นพื้นที่สำหรับทำถั่วเน่าแผ่น ถัดน้ำมันงา ตัดเย็บเสื่อไต้ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ใช้เวลาว่างภายหลังจากการทำเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ในการทำกิจกรรมในเทศกาลสำคัญๆ เพื่อสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีไทยใหญ่ คือ ขอมมาผู้เฒ่าผู้แก่อีกด้วย

7.3 สรุปมรดกวัฒนธรรมไทยใหญ่ในชุมชนบ้านปางหมู

จากการศึกษาถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่คงอยู่ภายในพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูนั้นพบว่า ผู้คนในพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูยังคงสืบทอดและรักษามรดกทางวัฒนธรรมไทยใหญ่ทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมภายในพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู ดังนี้

7.3.1 มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมที่คงอยู่ภายในพื้นที่ชุมชน

จากการศึกษาถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมที่พบภายในพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู พบว่า ผู้คนในพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูยังคงเห็นคุณค่าและรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูเอาไว้ ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงความเป็นชุมชนไทยใหญ่ดั้งเดิมที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนที่มี

ความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากลักษณะและรูปแบบของเอนไทยใหญ่ ที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชน ทั้งเรือนพักอาศัยแบบจั่วเดียว และเรือนพักอาศัยแบบจั่วแฝด ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองการทำกิจกรรมของผู้คนในพื้นที่ชุมชน รวมไปถึงลักษณะสถาปัตยกรรมขนาดเล็กทั้งสิ่ง ยุ้งฉาง ครัวไฟ เถิงนา ซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงลักษณะทางสถาปัตยกรรมไทยใหญ่ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตสังคมเกษตรกรรม

จากความเชื่อและความเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนานนั้นวัดปางหมู ซึ่งภายในจองปางหมูนั้นจะมีวิหาร ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญในการทำกิจกรรมของผู้คนในพื้นที่ชุมชน นอกเหนือจากการทำบุญแล้วก็ยังเป็นพื้นที่ในการประชุมปรึกษาหารือของผู้คนในชุมชนด้วย ภายในจองปางหมูยังมี เจดีย์ ในจองถึง 2 องค์ ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงเครื่องแบบไทยใหญ่ผสม มอญและพม่า ซึ่งผู้คนในพื้นที่ชุมชนจะยึดมั่นในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก นอกนี้ภายในพื้นที่ชุมชนยังมีศาสนสถานที่สำคัญอีกสองแห่ง คือ พระธาตุปางหมู ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของพื้นที่ชุมชน และวัดร้างท้ายหมู่บ้าน ยังเป็นศาสนสถานที่สำคัญของผู้คนในชุมชนที่ผู้คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือและจะต้องไปบูชา ในทุกวันพระ ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและความเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนาของผู้คนในพื้นที่ชุมชน

นอกจากนี้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น จากความเชื่อเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดลักษณะและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในพื้นที่ชุมชน ได้แก่หอเจ้าเมิง เสาใจบ้าน ท้าวทังสี่ และหอเจ้าฝ่าย ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนให้ความสำคัญและเคารพนับถือเป็นอย่างมาก มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงความเชื่อของผู้คนในพื้นที่ชุมชนที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น

จากวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชนที่ยังคงมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความเชื่อในพระพุทธศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ก่อให้เกิดลักษณะภูมิทัศน์ภายในพื้นที่ชุมชนที่แสดงออกให้เห็นถึงรูปแบบและวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู ทั้งภูมิทัศน์ภายในห้องท่งภายในพื้นที่ชุมชน ภูมิทัศน์ริมสองฝั่งแม่น้ำ ภูมิทัศน์บริเวณริมสองฝั่งถนนภายในพื้นที่ชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูอย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นชุมชน

7.3.2 มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมที่คงอยู่ในพื้นที่ชุมชน

จากการศึกษาลักษณะทางด้านสังคม และความเชื่อของผู้คนในชุมชนที่สืบทอดต่อกันมา พบว่า ผู้คนในชุมชนชาวไทยใหญ่บ้านปางหมูมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก พระสงฆ์เป็นผู้นำทางศาสนา ซึ่งความเชื่อตามคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ได้ถ่ายทอดสืบทอดกันมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งได้ก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีไทยใหญ่ในรอบสิบสองเดือน หรือประเพณีหยาสี่สิบสองของชาวไทยใหญ่ เป็นประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างความศรัทธาทางพระพุทธศาสนากับสังคมวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชน เนื่องจากสังคมวัฒนธรรมชาวไทยใหญ่บ้านปางหมูเป็นสังคมเกษตรกรรม นอกจากนี้ผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันและอนาคต งานประเพณีที่เกิดในรอบปี จึงมีความสัมพันธ์กับวงจรการทำเกษตรกรรมในรอบปีเช่นเดียวกัน พิธีกรรมที่เกิดขึ้นมานั้นมักเกิดขึ้นก่อนลงไร่นาและช่วงเวลาหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อวิงวอนของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยดลบันดาลให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล พืชผลทางการเกษตรมีความอุดมสมบูรณ์เก็บเกี่ยวได้ผลผลิตที่ดี และเป็นโอกาสสำคัญที่ผู้คนในชุมชนได้พักผ่อนเฉลิมฉลองก่อนที่จะถึงเวลาเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว พืชผลทางการเกษตรต่อไป นอกจากนี้ภายในพื้นที่ชุมชนยังมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น ซึ่งก่อให้เกิดเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน เช่น การต่างซ่อมต่อในทุกวันพระ งานวานปะลึกที่จัดขึ้นเป็นประจำต่อเนื่องกันทุกปี และการเลี้ยงเจ้าฝ่ายก่อนการทำเกษตรกรรม ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดสืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในพื้นที่ชุมชน

ด้วยเหตุนี้ มรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนชาวไทยใหญ่บ้านปางหมู จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนและแสดงออกให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเป็นชุมชนไทยใหญ่ดั้งเดิม ที่มีการสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังคงเห็นคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้อยู่

7.4 สรุปการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่ชุมชนชาวไทยใหญ่บ้านปางหมู

จากการศึกษาการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนชาวไทยใหญ่บ้านปางหมูนั้น ผู้คนในพื้นที่ชุมชนชาวไทยใหญ่บ้านปางหมู พบว่าผู้คนในพื้นที่ชุมชนได้มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนขึ้นมาจากพื้นฐานทางขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยใหญ่ การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่ชุมชนชาวไทยใหญ่บ้านปางหมูนั้น เป็นการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของผู้คนใน

พื้นที่ชุมชนกับหน่วยงานของรัฐโดยไม่มีองค์กรต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากชุมชนไทยใหญ่ บ้านปางหมูเพียงแค่ชุมชนทางผ่านจากอำเภอปายเข้าสู่ตัวเมืองแม่ฮ่องสอน จึงยังไม่ค่อยได้รับความสนใจจากองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้ามา มีบทบาทในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ นอกเหนือจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุมชนก็ไม่ได้มีหน่วยงานหรือองค์กรใดเข้ามาจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู ซึ่งจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชนกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องนั้น พบว่า (หน้า 204) นโยบายต่างๆ จากทางภาครัฐที่ต้องการพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนโดยตรง โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับพื้นที่ชุมชน จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชนกับหน่วยงานของรัฐในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมไม่ชัดเจน มีก็เพียงแค่การจัดตั้งกลุ่มด้านอาชีพขึ้นมาเท่านั้น

7.5 ข้อเสนอแนะและมาตรการในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู

จากการศึกษาพบว่า ภายในพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู มีมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังคงรักษาและสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเอาไว้ อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ศักยภาพ แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลง และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชน ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะนโยบาย และมาตรการในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นไปอย่างยั่งยืน ดังต่อไปนี้

7.5.1 ข้อเสนอแนะทางด้านกายภาพ

จากการชุมชนชาวไทยใหญ่บ้านปางหมูที่ยังคงมีการรักษารูปแบบ และเอกลักษณ์ทางด้าน การตั้งถิ่นฐานของชาวไทยใหญ่ในอดีตได้อย่างชัดเจนกว่าชุมชนอื่นๆ ในตัวเมืองแม่ฮ่องสอน แต่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่เข้ามา มีบทบาทอย่างมากในยุคปัจจุบันที่อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชุมชนอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการดำเนินชีวิตภายใต้ระบบทุนนิยม ซึ่งไม่ช้าอาจส่งผลให้เกิดการสูญเสียคุณค่าและเอกลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นมรดกอยู่ในชุมชนได้ ดังเช่นที่เกิดขึ้นกับอำเภอปาย ดังนั้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณค่าและรักษามรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนเอาไว้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมสภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนและชุมชนโดยรอบที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ เพื่อส่งเสริมให้พื้นที่ชุมชนไทยใหญ่ยังคงมีเอกลักษณ์และรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่กับพื้นที่ชุมชนสืบต่อไป

ซึ่งมาตรการในการควบคุมสภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยรวมของชุมชน บริเวณชุมชน ใกล้เคียงพื้นที่ตัวเมืองแม่ฮ่องสอนที่ยังคงมีคุณค่าและเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยใหญ่อยู่ ควรมี การกำหนดผังเมืองรวม โดยสำนักโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด เพื่อใช้ในการกำหนดรูปแบบ กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมโดยกำหนด โดยมีการกำหนดผังเฉพาะให้กับชุมชนชาว ไทยใหญ่บ้านปางหมู เพื่อเป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมให้กับพื้นที่เพื่อการ อนุรักษ์และพัฒนา เพื่อใช้เป็นกรอบสำหรับการควบคุมทางด้านสภาพแวดล้อมและรูปแบบ ทางด้านกายภาพที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชน ซึ่งในการพิจารณาการจำแนกพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และ พัฒนาชุมชนนั้นใช้วิธีการวิเคราะห์ถึงรูปแบบและเอกลักษณ์ทางการตั้งถิ่นฐาน และองค์ประกอบ โครงสร้างทางด้านกายภาพที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนอันก่อให้เกิดคุณค่าและวิถีชีวิตที่ตง งานตามธรรมชาติของพื้นที่ชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้นในการกำหนดพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา ชุมชนชาวไทยใหญ่บ้านปางหมู สามารถจำแนกพื้นที่ดังนี้

1) พื้นที่อนุรักษ์ ได้แก่บริเวณกลุ่มบ้านที่มีลักษณะของการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ยุคแรกเริ่ม ซึ่งประกอบด้วยบริเวณพื้นที่ที่สำคัญคือ เสาไ้บ้านและหอเจ้าเมือง วัดปางหมู องค์พระธาตุปาง หมู ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อจิตใจของคนในชุมชน อันเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาว ไทยใหญ่โดยทั่วไป รวมไปถึงพื้นที่ทางกลุ่มอาคารบ้านเรือนต่างๆ ที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ภายในชุมชน ตลอดจนพื้นที่ที่มีคุณค่าทางด้านทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นหัวใจหลักของสังคม เกษตรกรรม ได้แก่ พื้นที่บริเวณแม่น้ำปาย และโดยเฉพาะพื้นที่ป่าเขา ป่าชุมชนที่แสดงถึงคุณค่า ทางด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติจนก่อให้เกิดรูปแบบ และเอกลักษณ์ทางการตั้งถิ่นฐานของ ชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งทั้งหมดนี้จึงสมควรจัดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ และควบคุมพื้นที่ดังนี้

- องค์การบริหารส่วนตำบลปางหมูควรจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อเป็นมาตรการในการ ควบคุมและกำหนดรูปแบบบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง รวมทั้งความสูงของอาคารที่มีอยู่ภายใน บริเวณพื้นที่ทั้งอาคารที่มีการปลูกสร้างมาแต่เดิม หรือทำการรื้อถอนเพื่อปลูกสร้างใหม่บนพื้นที่ โลงในเขตพื้นที่อนุรักษ์ว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่เพียงใด ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาต จากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ควรประกาศแนวพื้นที่ชุมชน เป็นพื้นที่คุ้มครอง สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พร้อมทั้งจัดทำมาตรการในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของป่าชุมชน โดยมีการสำรวจและกำหนดแนวเขตการใช้พื้นที่ให้ชัดเจน และดำเนินมาตรการด้าน

การปราบปรามผู้กระทำผิดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อคงความยั่งยืนและคุณค่าขององค์ประกอบโครงสร้างทางกายภาพภายในชุมชนสืบไป

2) พื้นที่จำกัดการพัฒนา เป็นพื้นที่บริเวณส่วนต่อเนื่องจากพื้นที่อนุรักษ์ในข้อแรก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่แรกโดยตรง ได้แก่ บริเวณกลุ่มบ้านโดยรอบ และพื้นที่เกษตรกรรมที่โอบล้อมกลุ่มบ้านอยู่และทางด้านทิศตะวันตกของแม่น้ำปาย โดยมีมาตรการในการอนุรักษ์และควบคุมพื้นที่ดังนี้

- องค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู ควรจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นในการกำหนดรูปแบบและความสูงของสิ่งปลูกสร้างที่จะเกิดขึ้นมาใหม่ให้มีรูปแบบที่สอดคล้องกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่อนุรักษ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

3) พื้นที่ที่เป็นกันชนระหว่างพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่จำกัดการพัฒนา

- กำหนดพื้นที่สีเขียวระหว่างพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่จำกัดการพัฒนาขึ้นภายในพื้นที่ชุมชน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นมานั้น ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความสำคัญและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ภายในพื้นที่ชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการสงวนรักษาพื้นที่สีเขียวให้คนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ โดยกำหนดบทบาทพื้นที่สีเขียวให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ป่าไม้ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม และ พื้นที่โล่งว่างเพื่อการนันทนาการ

7.5.2 ข้อเสนอแนะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

จากการที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมวยังคงรักษาวิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรมที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดทั้งปีนั้น จากกระแสการพัฒนาและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านทุนนิยมอาจทำให้เกิดการสูญเสียวิถีชีวิตดั้งเดิมเช่นอำเภอปาย ดังนั้นในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู เพื่อป้องกันไม่ให้วิถีชีวิตและลักษณะทางเศรษฐกิจชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเช่นอำเภอปาย ดังนี้

- ส่งเสริมให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

เนื่องจากผู้คนในพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่ยังคงคงมีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมที่มีการผลิตเพื่อการยังชีพ ผลผลิตที่เหลือถึงนำไปจำหน่าย และนอกจากนี้การทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้รักษาและสืบทอดวิธีการผลิต โดยอาศัยองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดมาอย่างยาวนาน ที่มีการผลิตแบบใช้พลังงานธรรมชาติ เพื่อให้

เด็กและเยาวชนรุ่นหลังได้เข้ามาศึกษาและเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันในอนาคตได้

- การสนับสนุนกระบวนการสร้างสรรค์เมือง

ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างความตื่นตัวในการเก็บรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนที่มีมายาวนาน เพื่อชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมและนำไปสู่การเก็บรักษาอาคารเก่าแก่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนการเก็บรักษาภูมิทัศน์ชุมชนให้คงอยู่เหมือนในอดีตนอกจากนั้นควรมีการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรมต่างๆ เช่น การสืบทอดประเพณีหว่านสีสับ การบูชาหอเจ้าผ้าย ทั้งนี้เพื่อดำรงรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูไว้ได้ต่อไปจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

โดยการดำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูจะไม่สามารถดำรงอยู่อย่างยั่งยืนหากคนในสังคมไม่สืบทอดวิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรมของตนไว้ ซึ่งประเพณีที่สืบทอดต้องเป็นประเพณีดั้งเดิมที่เต็มไปด้วยความหมายต่อความเชื่อและจิตวิญญาณของชุมชน และกระทมกาลเวลาที่กำหนดไม่ใช่เพียงแค่มารแสดงให้นักท่องเที่ยวชม

7.5.3 ข้อเสนอแนะทางด้านองค์กรชุมชน

จากการที่ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนมีการรวมกลุ่มกันขึ้น เพื่อสืบทอดและรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่กับพื้นที่ชุมชนดังนั้น จึงควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมองค์กรชุมชนให้คงอยู่คู่กับพื้นที่ชุมชน เพื่อให้การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู เป็นไปอย่างยั่งยืน เพื่อสืบทอดให้กับลูกหลานได้ใช้ประโยชน์จากมรดกเหล่านี้ต่อไปในอนาคต ดังนี้

- การสนับสนุนให้ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนเป็นชุมชนเข้มแข็ง

ควรมีการส่งเสริมบทบาทให้ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนดูแลจัดการชุมชนของตนโดยไม่ต้องพึ่งพาการทำงานของรัฐมากเกินไป โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ระหว่างผู้กำหนดนโยบายในการพัฒนาชุมชน กับผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนให้เป็นไปตามแนวคิดเศรษฐกิจแบบพอเพียง เพื่อสร้างความเข้มแข็งและชัดเจนให้กับชุมชนเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยอาจผลักดันให้มีการประกาศเขตอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูและพื้นที่ต่อเนื่อง ตลอดจนได้มีการจัดสรรงบประมาณบางส่วนเพื่อช่วยเหลือเจ้าของบ้านไทยใหญ่เก่าแก่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เพื่อดูแลรักษากันไทยใหญ่เหล่านั้นให้คงอยู่คู่กับพื้นที่ชุมชนต่อไป

- สนับสนุนและส่งเสริมการรวมกลุ่มในพื้นที่ชุมชน

เนื่องจากภายในชุมชนชาวไทยใหญ่บ้านปางหมูมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนที่เกิดขึ้นจากชนบทธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยใหญ่ดั้งเดิม รวมไปถึงการรวมกลุ่มไปตามความถนัดในด้านการประกอบอาชีพ ที่มีบริหารจัดการโดยคนในชุมชนเอง ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชน โดยอาศัยหลักแนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชน

- ปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์วิถีชีวิต ชนบทธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมไทยใหญ่

การปลูกจิตสำนึกให้กับผู้คนในพื้นที่ชุมชน รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้มแข็งในด้านสังคมและวัฒนธรรมให้กับผู้คนในพื้นที่ชุมชน เพื่อให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนปกป้องวิถีชีวิต ชนบทธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนไม่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว เพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยใหญ่ให้คงอยู่สืบต่อไปในพื้นที่ชุมชน

- ส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้

โดยให้ผู้เฒ่าผู้แก่ที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ไทยใหญ่ดั้งเดิมให้กับลูกหลานได้เรียนรู้และศึกษา โดยการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เฒ่าผู้แก่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน กับเด็กและเยาวชน รวมไปถึงสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เพื่อให้มีการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนอย่างยั่งยืน

- ส่งเสริมให้องค์กรชุมชนมีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยว

เนื่องจากชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอน และยังเป็นชุมชนทางผ่านจากอำเภอปายเข้าสู่พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่ จึงควรมีการส่งเสริมให้องค์กรชุมชนที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนมีส่วนในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของตน รวมไปถึงการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาสู่พื้นที่ชุมชน ดังตัวอย่างของประเทศภูฏาน เพื่อป้องกันนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เข้ามาทำลายวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชน

7.5.4 ข้อเสนอแนะด้านการจัดการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ชุมชน

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงและการส่งเสริมจากท่องเที่ยวจากทางภาครัฐที่ได้ส่งเสริมให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูก็เช่นเดียวกัน ยังคงเป็นชุมชนที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังคงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของตนเองไว้ และในปัจจุบันพื้นที่อำเภอปายก็ได้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไป ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู จึงเป็น

ชุมชนแห่งต่อไปที่อาจได้รับผลกระทบจากการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ถึงแม้ว่าภายในพื้นที่ชุมชนจะยังคงเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง แต่ก็หลีกเลี่ยงไม่พื้นที่ที่จะเจอปัญหา ดังกล่าว ดังนั้นก่อนที่จะเกิดผลกระทบขึ้นในพื้นที่ชุมชน จึงควรมีการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยผู้คนในชุมชน โดยรูปแบบของการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชน คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมีชุมชนเป็นศูนย์กลางร่วมกันพัฒนา ดำเนินการในฐานะที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ดังนี้

1) ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวภายในพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู พบว่า ภายในพื้นที่ชุมชนมีทรัพยากรที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทยใหญ่อยู่ในพื้นที่ชุมชน ที่แสดงออกให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่คงอยู่ภายในพื้นที่ชุมชน ทั้งลักษณะบ้านพักอาศัยแบบไทยใหญ่ วัดปางหมู องค์พระธาตุปางหมู หอเจ้าเมือง เสาเฒ่าบ้าน หอเจ้าฝ่าย รวมไปถึงบริเวณพื้นที่ที่มีคุณค่าทางด้านเกษตรกรรมทั้ง ไร่ นา แม่น้ำปาย น้ำแม่สะงา ลำห้วยจอง เป็นต้น นอกจากนี้ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนยังคงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ชนบธรรมเนียม ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ชุมชนเอาไว้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้สามารถพบเห็นและเรียนรู้ได้จากวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชน

2) กำหนดกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ชุมชน

- ควรมีการจัดทำนโยบายและข้อตกลงร่วมกันในทุกฝ่าย ทั้งทางภาครัฐ เอกชน

ผู้ประกอบการในท้องถิ่น รวมทั้งผู้ที่มีส่วนได้เสียในการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อทุกฝ่าย และทราบถึงบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

- นักท่องเที่ยวที่เข้ามานั้นจะต้องเรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชนอย่างแท้จริง โดยกำหนดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนร่วมกันจัดการ

- ควรมีการปรับปรุงและซ่อมแซมอาคารบ้านเรือนที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมไทยใหญ่ ให้มีความสวยงาม โดยใช้มาตรการในการจูงใจ เช่น การลดหย่อนภาษีเงินได้แก่เจ้าของบ้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนเงินทุนบางส่วน เป็นต้น

- กำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ชุมชนนั้น จะต้องมีการควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวที่จะเข้าสู่ภายในพื้นที่ชุมชน เพื่อไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ชุมชน ทั้งมรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชน รวมไปถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชน

- ให้ผู้คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางและนโยบายในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยผู้คนในพื้นที่ชุมชนเอง และมีการประสานขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่มีความรู้ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม โดยมีการประสานงานร่วมกับผู้คนในพื้นที่ชุมชน
- ประสานรอยร้าวระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชนกับหน่วยงานราชการ เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวเป็นไปแบบบูรณาการ และมีการประสานงานร่วมกันในทุกภาคส่วน

จากการศึกษาถึงความสุขที่แท้จริงดังตัวอย่างของประเทศภูฏาน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้ประชาชนมีสุขมากกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ในการพัฒนาที่มุ่งเน้นแต่วัตถุ ย่อมก่อให้เกิดการสูญเสียวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คน ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูก็เช่นเดียวกัน ผู้คนในชุมชนยังคงดำเนินชีวิตอยู่อย่างพออยู่พอกิน พอเพียง มีวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย รักสงบ ไม่ได้มุ่งเน้นวิถีชีวิตแบบทุนนิยมเหมือนอย่างเช่นชุมชนอื่นๆ มีการอยู่ร่วมกันภายในพื้นที่ชุมชนอย่างพอเพียง โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ที่แทรกอยู่กับวิถีการดำรงชีวิตประจำวันของผู้คนในพื้นที่ชุมชน มีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชน และธรรมชาติให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยมีพื้นฐานจากวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยใหญ่ดั้งเดิม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จึงทำให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังคงรักษาเอกลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าให้คงอยู่คู่กับพื้นที่ชุมชนอย่างยาวนานเอาไว้

รูปที่ 7.1 แสดงทัศนียภาพของประเทศภูฏานและชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมู

ด้วยเหตุนี้ในการที่หน่วยงานต่างๆ หรือองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จะเข้ามาจัดการพื้นที่ชุมชนจะต้องเรียนรู้และเข้าใจถึงพื้นฐานขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยใหญ่ดั้งเดิม เพื่อให้การจัดการพื้นที่ชุมชนเกิดประโยชน์และความสุขอย่างแท้จริงต่อผู้คนไทยใหญ่ในพื้นที่ชุมชนมากที่สุด

7.6 ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยในอนาคต

เนื่องจากพื้นที่ชุมชนไทยใหญ่บ้านปางหมูเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้กับตัวเมือง จึงมีแนวโน้มที่จะได้รับผลจากการพัฒนาเมืองในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาในเรื่องของการท่องเที่ยว เพราะพื้นที่ชุมชนมีมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอยู่ในพื้นที่ชุมชน ดังนั้นในการที่จะส่งเสริมและสนับสนุนพื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ควรศึกษาเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในพื้นที่ชุมชน เนื่องจากพื้นที่ชุมชนมีข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่มรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชน